

4. Kindrat I. (2012) Vykorystannya intelekt-karty u planuvanni ta orhanizatsiyi navchal'noho protsesu [The use of smart cards in planning and organizing the learning process] *Nova pedahohichna dumka – New pedagogical thought* 2012. № 4. S. 153-156
5. Oksentyuk N.V. (2015) *Mozhlyvosti zastosuvannya mental'nykh kart u navchal'nomu protsesi. Tekhnolohiya navchannya: naukovo-metodychnyy zbirnyk [Possibilities of using mental maps in the educational process. Teaching and assessment: Scientific and methodological collection]*. Rivne. NUVHP. 2015. Vol. 15. S. 194. [in Ukrainian].
6. Cherniy M. (2012) *Karty-znan', yak zasib zbil'shennya efektyvnosti zasvoyennya navchal'noho materialu uchnyamy ta jikh zastosuvannya za dopomohoyu veb-servisiv [Knowledge maps as a means of increasing the effectiveness of students' learning material and their use through web resources] // Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelya – Problems of modern teacher preparation. 2012. № 12. S. 87-93.* [in Ukrainian].

Davydiuk H. M. Mastering the method of using knowledge maps (Mindmapping) by students of the Pedagogical College

The article deals with the methods of promoting and transferring the experience of using the knowledge map to the students of the Pedagogical College.

Information and knowledge are the main products of the information society. Many citizens, one way or another have to solve vital problems directly related to information sources. Teachers are definitely in this category. Their role in the process of working with information sources is special. They should not only learn how to absorb the information they need quickly, they also have to teach others. After all, one of the tasks of modern education is to prepare a young person for life in this information space. Due to the modernization of the educational process, the volume of educational material has increased significantly. Under these conditions, it is difficult for students to memorize new information directly in such quantity. Under such conditions, one should take into account the psychophysiological features of perception and assimilation of the material. The traditional technique of giving lectures maximally activates the left hemisphere of the brain, which is responsible for verbal information (language). The right hemisphere, which processes figurative information, practically resting. Therefore, traditional ways of obtaining and processing information use only half of the intellectual capacity. Meanwhile, the secret to effective learning is to involve both hemispheres in the work process.

Tony Buzen proposed technology is seen as a motivator for intensive learning. Variants of its targeted use for different levels of student motivation and preparation equally yield better results than traditional teaching methods. It is proposed to learn this method by students at the level of formed skills for further use in school practice. It is proposed to learn this method by students at the level of the developed skills for further use in school practice at specific stages of acquiring and consolidating knowledge by students.

Key words: *knowledge-map, mindmapping, mind map, mental map, intensive training, teaching methods for students of pedagogical colleges.*

УДК 373.2.011.3-051-047.22

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.72-1.33>

Демченко М. О.

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ СТРУКТУРИ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Поаналізовано структуру методичної компетентності педагогів закладів освіти. Аналіз засвідчив, що у педагогічній науці відсутня єдина структура методичної компетентності педагогів. Розглянуто компоненти методичної компетентності та виокремлено чотири основні (мотиваційний або мотиваційно-ціннісний; когнітивний або пізнавальний; діяльнісний або дієво-практичний; рефлексивний або рефлексивно-творчий).

Представлено показники розвитку компонентів методичної компетентності педагогів (Т. Бондаренко, С. Івашьова, Л. Коновальська, Л. Сметаніна та ін.). Розглянуто визначення поняття «науково-методична компетентність» (Л. Києнко-Романюк).

Детально розглянуто структуру методичної компетентності вихователів закладів дошкільної освіти. Проаналізовано основні етапи розвитку методичної компетентності вихователя: адаптаційно-орієнтувальний (усвідомлений вибір професії), змістово-рефлексивний (розвиток професійних умінь), практико-перетворювальний (самореалізація) (І. Петрук). Визначено, що формування методичної компетентності вихователя триває не тільки під час навчання, але й протягом усієї професійної діяльності.

Виокремлено структурні компоненти методичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти для власного наукового дослідження, а саме: мотиваційний (характеризується сформованістю інтересу до професійної діяльності, усвідомленням значущості власної професійної діяльності); когнітивний (передбачає наявність теоретичних знань в галузі педагогіки, психології, методики); діяльнісний (характеризується готовністю педагога вирішувати психолого-педагогічні та методичні завдання в професійній діяльності, використовуючи теоретичні знання); рефлексивний (проявляється в готовності до безперервної самоосвіти, самоаналізу власної професійної діяльності, оцінки професійної діяльності колег).

Ключові слова: *методична компетентність, компоненти методичної компетентності, критерії оцінки та показники розвитку методичної компетентності, педагоги закладів освіти, вихователі закладів дошкільної освіти.*

Методична компетентність є однією з важливих складових професійної компетентності педагога.

Аналіз досліджень із даної проблеми дозволяє зробити висновок, що методична компетентність вихователя закладу дошкільної освіти поєднує в собі уміння використовувати набуті теоретичні та практичні знання у конкретних педагогічних ситуаціях; готовність до засвоєння та використання у навчально-виховному процесі дошкільного навчального закладу сучасних методів, прийомів і форм роботи; готовність до розв'язання методичних завдань, які постають перед вихователем під час роботи з дітьми дошкільного віку; готовність до безперервної самоосвіти, самовдосконалення та самоаналізу.

Теоретичною основою дослідження є праці науковців, які вивчали структурні компоненти методичної компетентності педагогів, а саме: викладачів (Ю. Присяжнюк, Н. Соловова), вчителів (О. Біляковська, Т. Бондаренко, Я. Гаєвець, С. Івашньова, Г. Ковтун, О. Мартиненко, С. Скворцова), майбутніх учителів (Л. Коновальська, Л. Сметаніна), вихователів (В. Адольф, Л. Алексєєнко-Лемовська, І. Кузава, Л. Мінда, І. Петрук, Г. Притуло, М. Скрипник, М. Ярмолюк).

Аналіз досліджень дозволив виокремити компоненти методичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Мета статті – вивчити структуру методичної компетентності педагогів; виокремити компоненти методичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми формування методичної компетентності майбутніх вихователів засвідчив, що у педагогічній науці відсутня єдина структура методичної компетентності педагогів. Але у структурі методичної компетентності деяких дослідників простежуються схожі компоненти. Розглянемо означені компоненти методичної компетентності більш детально.

Дослідниця Н. Соловова виділяє в структурі методичної компетентності наступні компоненти: ціннісно-мотиваційний, когнітивний, технологічний, рефлексивний, оцінний [13].

Дослідник Ю. Присяжнюк виокремлює такі компоненти методичної компетентності: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний та рефлексивний [10]. Авторка зазначає, що дані компоненти знаходяться в системній взаємодії та взаємозв'язках.

Автор С. Івашньова розглядає структуру методичної компетентності вчителя як систему компонентів:

– технологічний – дидактичні уміння та навички, вміння та навички використання дидактичних ігор, навички психолого-педагогічного прогнозування успішності навчальної діяльності на основі психологічного тестування;

– когнітивний – знання психолого-педагогічних особливостей дітей певного віку, знання дидактики початкової школи;

– особистісно-мотиваційний – емоційне ставлення, бажання, зацікавленість в роботі з певною віковою категорією дітей, ставлення до підвищення кваліфікації, самоосвіти [14].

Український науковець Л. Коновальська визначає мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, комунікативний компоненти методичної компетентності майбутніх вчителів. На її думку, мотиваційний компонент включає соціально-ціннісну та професійно-ціннісну компетенції; когнітивний – загальнокультурною та здоров'язбережувальною компетенціями; діяльнісний – технологічною та рефлексивною компетенціями; комунікативний – особистісною та управлінською компетенціями [4].

Дослідниця Л. Сметаніна виокремила три структурні компоненти методичної компетентності: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, дієво-практичний.

До мотиваційно-ціннісного компоненту авторка відносить внутрішні властивості особистості та мотиваційні основи, які забезпечують засвоєння знань, умінь, навичок, та вміння використовувати набуті компетенції на практиці для ефективної методичної роботи.

Когнітивний компонент методичної компетентності передбачає наявність необхідної бази засвоєння теоретичних знань для успішного використання їх у майбутній діяльності.

Дієво-практичний компонент методичної компетентності передбачає сформованість та відповідний практичний прояв методичної компетентності в певному, притаманному лише цьому фахівцеві, досвіді, вмінні використовувати теоретичні знання на практиці [12].

На думку дослідниці Т. Бондаренко, до структури методичної компетентності вчителя необхідно віднести когнітивний, емоційно-ціннісний та діялісно-практичний компоненти.

Серед показників розвитку когнітивного компонента дослідниця виділяє:

– знання структури та змісту чинних навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників, методів педагогічних досліджень та технологій організації сучасного навчально-виховного процесу; методики контрольно-оцінювальної діяльності; специфіки відповідної матеріальної бази навчання та особливостей її використання у навчально-виховному процесі та ін.;

– розуміння шляхів дотримання основних принципів навчання, способів підвищення пізнавальної активності учнів на уроках;

– уміння аналізувати зміни в сучасному освітньому просторі для подальшого адекватного реагування під час організації навчально-виховного процесу;

– уміння прогнозувати очікувані результати навчально-виховного процесу.

До показників розвитку емоційно-ціннісного компонента Т. Бондаренко відносить:

– наявність у педагога потреб, мотивів, інтересів, ціннісних орієнтацій, ставлень, пов'язаних із цілями і завданнями педагогічної діяльності;

– наявність інтересу та бажання вирішувати різні педагогічні ситуації;

– задоволення від здійснення результативної педагогічної діяльності;

– прагнення до пошуку, знаходження ідей, рішень, до самореалізації в педагогічній діяльності.

До показників розвитку діяльнісно-практичного компонента Т. Бондаренко відносить:

– уміння моделювати та здійснювати організацію різних типів і видів навчальних занять;

– уміння аналізувати навчальну ситуацію і вибирати вірне рішення, розподіляти і структурувати навчальний матеріал, імпровізувати в несподіваних навчальних ситуаціях;

– уміння враховувати психологічні та фізіологічні особливості учнів; доцільне поєднання колективних, групових та індивідуальних форм навчання;

– уміння застосовувати різні види навчально-пізнавальної діяльності учнів на заняттях;

– уміння аналізувати діяльність колег і власну роботу під час організації навчально-виховного процесу; здійснювати самоосвіту і самовдосконалення, узагальнювати та впроваджувати в практику сучасні педагогічні інновації та досвід кращих педагогів та ін. [2].

Науковці С. Скворцова та Я. Гасвець розглядають методичну компетентність вчителя як композицію таких компонентів: мотиваційно-ціннісного, когнітивного, діяльнісного, рефлексивно-творчого.

На їхню думку, мотиваційно-ціннісний компонент включає систему мотивів, цінностей, бажань, зацікавленість у роботі, позитивне ставлення до навчання дітей.

Когнітивний компонент представляє систему пізнавальних розумових конструктів, що забезпечують адекватне сприймання, відображення, осмислення інформації; пізнання і конструювання процесу навчання, що виявляється в наявності аналітико-синтетичних, прогностичних, конструктивно-проектувальних умінь, які базуються на знаннях психолого-педагогічних та методичних дисциплін.

Діяльнісний компонент забезпечує реалізацію професійних мотивів і виявляється у здатності вчителя ефективно діяти під час навчання дітей, актуалізуючи накопичені професійні знання та вміння.

Рефлексивно-творчий компонент розкривається через здатність вчителя до професійної рефлексії, наявність рефлексивної позиції та самоаналізу, прагнення до постійного самовдосконалення і здатність творчо підходити до розв'язання методичних задач

Когнітивний та діяльнісний компоненти науковці презентують як систему складових: нормативної, варіативної, частково-методичної, контрольної-оцінювальної, проективно-моделювальної та технологічної компетентності [9; 10].

Автор О. Самсонова, досліджуючи проблему розвитку професіоналізму вихователів дошкільних навчальних закладів, виокремила такі компоненти, як-от:

– мотиваційно-цільовий – складається із системи мотивів, особистісних цілей і потреб, які спрямовують вихователів дошкільних навчальних закладів до якісних самозмін;

– когнітивно-операційний – професійно орієнтована сукупність знань та система професійно значущих якостей, необхідних для успішного виконання своїх функціональних обов'язків;

– рефлексивно-оцінний – наявність особистісно-професійної рефлексивності та самооцінки [8, с. 46].

Дослідниця Л. Києнко-Романюк у своєму дослідженні вводить поняття «науково-методична компетентність». На її думку, науково-методична компетентність є провідною серед інших компетентностей; це здатність працювати відповідно сучасним педагогічним ідеям та концепціям, які визначають ефективність навчання і виховання, створює умови для підвищення майстерності педагога. Дана компетентність покликана стимулювати підвищення наукового рівня вчителів, їх підготовку до засвоєння змісту нових програм і технологій, досягнень психолого-педагогічної наук, провідного педагогічного досвіду.

Професійне зростання педагога у науково-методичній компетентності здійснюється у таких напрямках: поглиблення психолого-педагогічних знань; дотримання принципів розвитку сучасної освіти; реалізація методики викладання предметів; вивчення методичних джерел; оволодіння науково-дослідними навичками; видання методичних розробок та інших методичних матеріалів, проведення майстер-класів [3].

Розглянемо більш детально структуру методичної компетентності вихователів закладів дошкільної освіти.

У своєму дослідженні М. Скрипник, Л. Мінда, ґрунтуючись на запропонованих Ю. Присяжнюк компонентах методичної компетентності, з'ясували їхню сутність для вихователів ДНЗ.

Так, мотиваційний компонент методичної компетентності визначається наявністю професійного інтересу та позитивного ставлення до її розвитку задля досягнення пріоритетних цілей особистісного зростання дитини дошкільного віку.

Когнітивний компонент представлений сукупністю знань та вмінь, що складають основу розвитку методичної компетентності (знання в галузі дошкільної педагогіки, психології, різноманітних методик (за фахом), змісту дошкільної освіти (програмне та програмно-методичне забезпечення) тощо.

Діяльнісний – передбачає готовність вихователя практично вирішувати різного рівня психолого-педагогічні завдання, застосовуючи методичні знання й уміння.

Рефлексивний компонент дозволяє регулювати професійну діяльність на основі адекватної самооцінки, передбачати та планувати стратегію майбутньої поведінки, виходячи з конкретного психолого-педагогічного завдання чи ситуації; сприяє виробленню методологічних орієнтирів на основі апробованих знань й умінь (досвіду) та розвитку специфічних методичних якостей (методичного мислення, методичної культури, методичної творчості) [11].

Науковець Л. Алексєєнко-Лемовська зазначає, що структура методичної компетентності вихователів дошкільних навчальних закладів включає такі компоненти: особистісний, пізнавальний, діяльнісний.

Особистісний компонент включає уміння, пов'язані з психологічним аспектом розвитку особистості педагога. Пізнавальний компонент включає вміння, що забезпечують теоретичну підготовку вихователя. Діяльнісний компонент передбачає наявність професійних знань та умінь.

На її думку, розвиток методичної компетентності – процес, що триває протягом усієї професійно-педагогічної діяльності вихователя ДНЗ, тому визначити тимчасові межі етапів формування методичної компетентності (як, наприклад, у вузі) не уявляється можливим [1].

Методист з дошкільного виховання І. Петрук структуру методичної компетентності вихователів дошкільних навчальних закладів представляє як сукупність компонентів: ціннісно-мотиваційного, когнітивно-діяльнісного, технологічного, рефлексивного і професійно важливих якостей.

На її думку, компоненти методичної компетентності відображають необхідний рівень їхньої методичної підготовленості, що надає можливість ефективно реалізовувати свої посадові обов'язки, враховуючи сучасні освітні технології [6].

Як зазначає І. Петрук, основними етапами розвитку методичної компетентності вихователя є:

- адаптаційно-орієнтувальний – усвідомлення і осмислення вибору професії, корекція ціннісних пріоритетів, оволодіння методами та спеціальними вміннями учіння;
- змістово-рефлексивний – розвиток знань і професійних умінь, їх осмислення, розкриття індивідуальних особливостей і розвиток на їх основі професійно значущих якостей особистості;
- практико-перетворювальний – інтеграція у педагогічне середовище та творча самореалізація [5].

Висновки. Отже, аналізуючи структуру методичної компетентності педагогів закладів освіти, можна виокремити чотири основні компоненти:

- мотиваційний або мотиваційно-ціннісний (Л. Коновальська, І. Кузава, І. Петрук, Ю. Присяжнюк, С. Скворцова, Л. Сметаніна, Н. Соловова, М. Ярмолук);
- когнітивний або пізнавальний (В. Адольф, Л. Алексєєнко-Лемовська, Т. Бондаренко, С. Івашнова, Л. Коновальська, Ю. Присяжнюк, С. Скворцова, Л. Сметаніна, Н. Соловова);
- діяльнісний або дієво-практичний (В. Адольф, Л. Алексєєнко-Лемовська, Л. Коновальська, Ю. Присяжнюк, С. Скворцова, Л. Сметаніна);
- рефлексивний або рефлексивно-творчий (І. Петрук, Ю. Присяжнюк, Н. Соловова, С. Скворцова).

Спираючись на дослідження науковців ми виокремили в структурі методичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти такі компоненти, як-от: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, рефлексивний

Мотиваційний компонент характеризується сформованістю інтересу до професійної діяльності, усвідомленням значущості власної професійної діяльності.

Когнітивний компонент передбачає наявність теоретичних знань в галузі педагогіки, психології, методики.

Діяльнісний компонент характеризується готовністю педагога вирішувати психолого-педагогічні та методичні завдання в професійній діяльності, використовуючи теоретичні знання.

Рефлексивний компонент проявляється в готовності до безперервної самоосвіти, самоаналізу власної професійної діяльності, оцінки професійної діяльності колег.

Використана література:

1. Алексєєнко-Лемовська Л. В. Методична компетентність вихователів дошкільних навчальних закладів: сутність та концептуальні засади. *Наукові записки: збірник наукових статей*. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. Випуск СХХVI(126). С. 14–23.
2. Бондаренко Т. Визначення змісту, структури та етапів формування методичної компетентності у майбутніх вчителів біології. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2012. № 5(2). С. 150–155.
3. Києнко-Романюк Л. А. Науково-методична компетентність педагога в контексті завдань сучасної післядипломної освіти. *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Педагогіка і психологія*. 2013. Вип. 40(2). С. 233–238.
4. Коновальська Л. О. Формування методичної компетентності майбутніх учителів фізичної культури у процесі вивчення професійно орієнтованих дисциплін : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2011. 19 с.
5. Петрук І. С. Процес розвитку методичної компетентності вихователів ДНЗ у закладах підвищення кваліфікації педагогічних кадрів. *Андрогогічний вісник: Наукове електронне періодичне видання*. 2014. Випуск 5. С. 217–224.
6. Петрук І. С. Теоретичні засади розвитку методичної компетентності вихователів дошкільних навчальних закладів у післядипломній освіті. URL: http://www.zippo.net.ua/index.php?page_id=53 (дата звернення: 07.02.2018).
7. Присяжнюк Ю. С. Розвиток методичної компетентності викладачів дисциплін гуманітарного циклу у системі післядипломної освіти : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2010. 14 с.
8. Самсонова О. О. Розвиток професіоналізму вихователів дошкільних навчальних закладів у системі післядипломної освіти : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Запоріжжя, 2016. 228 с.

9. Скворцова С. А. Формирование методической компетентности будущих учителей посредством учебной дисциплины «Методика обучения математике». URL : https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/24_32_Formirovanie_%20metodicheskoy_%20kompetentnosti_%20buduschih_%20uchiteley_%20posredstvom_%20uchebnoy_%20distsipliny.pdf (дата звернення: 03.02.2018).
10. Скворцова С. О., Гаєвцев Я. С. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до навчання молодших школярів розв'язувати сюжетні математичні задачі: монографія. Харків : «Ранок-НТ», 2013. 332 с.
11. Скрипник М., Мінда Л. Методична компетентність вихователів дошкільних навчальних закладів: сутність та структура. *Обрії*. 2014. № 1(38). С. 84–88.
12. Сметаніна Л. С. Структура методичної компетентності майбутніх учителів інформатики та модель її набуття. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. 2012. № 11–12. С. 204–212.
13. Соловова Н. В. Методическая компетентность преподавателя ВУЗа. *Вестник Российского государственного университета им. И. Канта*. 2010. Вып. 5. С. 52–59. URL: <https://cyberleninka.ru/article/v/metodicheskaya-kompetentnost-prepodavatelya-vuza> (дата звернення: 03.02.2018).
14. Цимбалюк Я. С. Структура методичної компетентності вчителя. URL: http://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2011/4_2011/58.pdf (дата звернення: 03.02.2018).

References:

1. Alekseienco-Lemovska, L.V. (2015). Metodychna kompetentnist vykhovateliv doshkilnykh navchalnykh zakladiv: sutnist ta kontseptualni zasady [Methodical competence of preschool educators: essence and conceptual principles]. *Naukovi zapysky – Proceedings: Collection of Scientific Articles*. (Issue CXXVI(126)), (pp. 14-23). Kyiv : Vyd-vo NPU imeni M.P. Drahomanova [in Ukrainian].
2. Bondarenko, T. (2012). Vyznachennia zmistu, struktury ta etapiv formuvannia metodychnoi kompetentnosti u maibutnikh vchyteliv biolohii [Determination of content, structure and stages of formation of future biology teachers' methodological competence]. *Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia – Problems of Modern Teacher Preparation*, 5(2), 150–155 [in Ukrainian].
3. Kyienko-Romaniuk, L.A. (2013). Naukovo-metodychna kompetentnist pedahoha v konteksti zavdan suchasnoi pislidiplomnoi osvity [Scientific and methodological teacher's competence in the context of the tasks of modern postgraduate education]. *Problemy suchasnoi pedahohichnoi osvity. Pedahohika i psykholohiia – Problems of Modern Pedagogical Education. Pedagogy and Psychology*, issue 40(2), 233–238 [in Ukrainian].
4. Konovalska, L.O. (2011). Formuvannia metodychnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury u protsesi vyvchennia profesiino orioventovanykh dystsyplin [The formation of methodological competence of future physical training teachers in the process of studying professionally oriented disciplines]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
5. Petruk, I.S. (2014). Protsey rozvytku metodychnoi kompetentnosti vykhovateliv DNZ u zakladakh pidvyshchennia kvalifikatsii pedahohichnykh kadriiv [The process of development of methodological competence of preschool teachers in the educational establishments of advanced training]. *Andrahohichnyi visnyk – Andragogical Bulletin*, issue 5, 217–224 [in Ukrainian].
6. Petruk, I.S. Teoretychni zasady rozvytku metodychnoi kompetentnosti vykhovateliv doshkilnykh navchalnykh zakladiv u pislidiplomnii osviti [Theoretical bases of development of methodological competence of preschool teachers in postgraduate education]. Retrieved from http://www.zippo.net.ua/index.php?page_id=53 [in Ukrainian].
7. Prysiazhniuk, Yu.S. (2010). Rozvytok metodychnoi kompetentnosti vykladachiv dystsyplin humanitarnoho tsykladu u systemi pislidiplomnoi osvity [The development of methodological competence of the teachers of Humanities in the system of postgraduate education]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
8. Samsonova, O.O. (2016). Rozvytok profesionalizmu vykhovateliv doshkilnykh navchalnykh zakladiv u systemi pislidiplomnoi osvity [The development of preschool teachers' professionalism in the system of postgraduate education]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Zaporizhzhia [in Ukrainian].
9. Skvorcova S.A. Formirovanie metodicheskoy kompetentnosti budushhikh uchitelej posredstvom uchebnoy discipliny «Metodika obucheniya matematike» [The formation of methodological competence of future teachers by means of the discipline «Teaching Methods of Mathematics»]. Retrieved from https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/24_32_Formirovanie_%20metodicheskoy_%20kompetentnosti_%20buduschih_%20uchiteley_%20posredstvom_%20uchebnoy_%20distsipliny.pdf [in Russian].
10. Skvortsova, S.O., & Haievets, Ya.S. (2013). Pidhotovka maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv do navchannia molodshykh shkolariv rozviazuvaty siuzhetni matematychni zadachi [Preparation of future primary school teachers to teach junior students to solve mathematical problems]. Kharkiv: «Ranok-NT» [in Ukrainian].
11. Skrypnyk, M., & Minda, L. (2014). Metodychna kompetentnist vykhovateliv doshkilnykh navchalnykh zakladiv: sutnist ta struktura [Methodical competence of preschool educators: essence and structure]. *Obrii – Horizons*, 1(38), 84–88 [in Ukrainian].
12. Smetanina, L.S. (2012). Struktura metodychnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv informatyky ta model yii nabuttia [Structure of methodological competence of future computer science teachers and model of its acquisition]. *Naukovyi visnyk Pivdenoukrainskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu im. K.D. Ushynskoho – Scientific Bulletin of the South Ukrainian National Pedagogical University K.D. Ushynsky*, 11–12, 204–212 [in Ukrainian].
13. Solovova, N.V. (2010). Metodicheskaja kompetentnost' prepodavatelya VUZa [Methodological competence of the university teacher]. *Vestnik Rossijskogo gosudarstvennogo universiteta im. I. Kanta – Bulletin of the Russian State University I. Kant*, issue 5, 52–59. Retrieved from <https://cyberleninka.ru/article/v/metodicheskaya-kompetentnost-prepodavatelya-vuza> [in Russian].
14. Tymbaliuk, Ya.S. Struktura metodychnoi kompetentnosti vchytelia [Structure of teacher's methodological competence]. Retrieved from http://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2011/4_2011/58.pdf [in Ukrainian].

Demchenko M. O. Theoretical analysis of the structure of future preschool teacher's methodical competence

The structure of methodological competence of teachers of educational establishments is analyzed in the article. The analysis showed that in pedagogical science there is no single structure of methodological teachers' competence. The components of methodical competence are considered and four main ones are distinguished (motivational or motivational and valuable; cognitive; active or effective and practical; reflexive or reflexive and creative).

Indicators of components development of the methodological teachers' competence (T. Bondarenko, S. Ivashniova, L. Konoval'ska, L. Smetanina and others) are presented. The definition of the term «scientific and methodological competence» (L. Kyienko-Romaniuk) is considered.

The structure of methodological preschool teachers' competence is considered in details. The basic stages of development of the methodical educators' competence are analyzed: adapted and oriented (conscious choice of profession), content-reflexive (development of professional skills), practical and transformative (self-realization) (I. Petruk). It is determined that the formation of the methodical educator's competence lasts not only during training but during the professional activity.

The structural components of methodological competence of future preschool educators for their own scientific research are distinguished, namely: motivational (characterized by the formation of interest in professional activity, awareness of the importance of their own professional activity); cognitive (assumes the presence of theoretical knowledge in the field of pedagogy, psychology, methodology); activity component (characterized by the teacher's willingness to solve psychological, pedagogical and methodical problems in the professional activity, using theoretical knowledge); reflexive (manifested in readiness for continuous self-education, self-analysis of the professional activity, evaluation of professional colleagues' activity).

Key words: Methodical components, the components of methodical competence, evaluation criteria and indicators of the development of methodical competence, teachers educational institutions, preschool teachers.

УДК 378.091.214:796.071.4-051(477.82)(045)

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.72-1.34>

Денисенко Н. Г., Марчук С. С., Найт Н. Ф.

КОМПЕТЕНТНОСТІ ІЗ МОБІЛЬНИМ ЗМІСТОМ У МАТРИЦЯХ НАЦІОНАЛЬНИХ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Здійснено аналіз освітньо-професійних програмах підготовки майбутніх фахівців фізичної культури закладів вищої освіти України. З'ясовано, що професійна мобільність ґрунтується на принципах доступності, відкритості, системності, неперервності.

Проаналізовано компетентності з мобільним змістом в освітньо-професійних програмах у закладах вищої освіти України, що здійснюють підготовку сучасного вчителя фізичної культури.

Досліджено особливості системи професійної підготовки бакалаврів із фізичної культури та спорту. Виявлено важливу здатність майбутніх учителів фізичної культури розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі середньої освіти, що передбачає застосування теорій та методів освітніх наук та педагогіки, фізичного виховання і спорту, фізіології, біомеханіки, морфології.

Авторами акцентовано на компетентностях із мобільним змістом, що має важливе значення для сучасної фізкультурної освіти, яка швидко адаптується до нових умов ринкової економіки.

Визначено тенденції щодо формування професійної компетентності у майбутніх учителів фізичної культури: розширення автономії навчальних закладів; визначення особистісного фокусу освітньо-професійної програми підготовки фахівців; узагальнення опису результатів навчання; залучення закордонних професорів для викладання фахових дисциплін, тренерів для збірних команд в різних видах спорту з метою підвищення свого міжнародного іміджу та конкурентоздатності; домінування іноземної мови академічного співтовариства.

З'ясовано особливості освітньої програми підготовки бакалаврів фізичної культури та спорту, які передбачають забезпечення індивідуальної траєкторії фахової підготовки майбутнього вчителя. Проаналізовано загальні та професійні компетентності з урахуванням сучасних тенденцій розвитку педагогіки, психології, теорії та методики фізичного виховання.

Ключові слова: освітньо-професійна програма, професійна мобільність, майбутній вчитель фізичної культури, професійна підготовка, готовність, компетентність, заклад вищої освіти, фізична культура.

Входження України у світовий освітній простір зумовлює приведення вітчизняних освітніх стандартів у відповідність до норм світового співтовариства. Національний освітній глосарій визначає поняття «загальні компетентності» (Generic competences) як «компетентності, які формуються у здобувача вищої освіти у процесі навчання за даною освітньою програмою, але мають універсальний характер і можуть бути перенесені із контексту однієї освітньої програми в іншу» [5, с. 24]. У цьому ж документі зазначається, що на відміну від загальних, спеціальні (фахові, предметні, предметно-специфічні) компетентності (Subject specific competences) «безпосередньо визначають специфіку (галузі знань / предметної області / спеціальності) освітньої програми та кваліфікацію випускника, забезпечують індивідуальність кожній освітній програмі» [5, с. 66]. За формулюванням, наведеним у методичних рекомендаціях щодо розроблення стандартів вищої освіти, вони «не залежать від предметної області, але важливі для успішної подальшої професійної та соціальної діяльності здобувача в різних галузях та для його особистісного і професійно-мобільного розвитку» [4, с. 4].

Питання модернізації вищої педагогічної освіти з позицій оновлення освітніх програм, заснованих на компетентностях із мобільним змістом, досліджували: В. Бескорса (актуальні проблеми професійної